

De Vierde van Bruckner & Mozarts Vierde hoornconcert

Valentin Oerjoepin dirigent
Laurens Woudenberg hoorn

03.03 Zutphen
04.03 Arnhem *
05.03 Enschede *
07.03 Deventer
10.03 Doetinchem
11.03 Nijmegen *
12.03 Zwolle *

programma

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756-1791)

Ouverture uit Die Zauberflöte

Wolfgang Amadeus Mozart

Hoorncconcert nr. 4, KV 495 in Es
Allegro moderato
Romanza: andante
Rondo: allegro vivace

Pauze

Anton Bruckner
(1824-1896)

Symfonie nr. 4 in Es 'Romantische'
Bewegt, nicht zu schnell
Andante
Scherzo
Finale

* met Wolfgang App ondersteuning bij de Vierde symfonie van Bruckner

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Drie keer drie

Het is ironisch dat het bij de enige opera van Wolfgang Amadeus Mozart – nota bene het genre waarin hij het meest excelleerde – waarin een muziekinstrument centraal staat, het nu net om een instrument gaat dat hij als solo-instrument niet kon uitstaan. Op 14 februari 1778 antwoordde Mozart op het verwijt van zijn vader dat hij te weinig werk had gemaakt van enkele fluitconcerten en -kwartetten: ‘Ik ben ook dwars, zoals u weet, wanneer ik voor een instrument moet schrijven, waaraan ik een hekel heb.’ In deze weerzin moeten we wellicht de oorzaak zoeken voor het opmerkelijke gegeven dat we de fluit in de ouverture van *Die Zauberflöte* geen moment solistisch te horen krijgen. Wel te horen zijn om te beginnen drie gescandeerde orkestrale akkoorden. Die lijken een anticipatie te zijn op de drie keer drie akkoorden die even verderop in de blazers voorkomen (en die aan het begin van het tweede bedrijf terugkeren).

‘Ik ben ook dwars, zoals u weet, wanneer ik voor een instrument moet schrijven, waaraan ik een hekel heb.’

Naar alle waarschijnlijkheid is *Die Zauberflöte*, die tot het destijds populaire genre van de sprookjesopera's behoort, door Mozart en zijn tekstdichter Emanuel Schikaneder bedoeld als pleidooi voor de vrijmetselarij, waartoe Mozart sinds 1785 behoorde en die door toedoen van de Franse revolutie politiek verdacht was geworden. Zoals bekend speelt de symboliek van het getal 3 in de vrijmetselarij een grote rol en in dit verband is het veelzeggend dat de ouverture in de toonsoort Es groot staat – een toonsoort met drie voortekens.

Goedmoedig

Tegen de hoorn schijnt Mozart geen bezwaren te hebben gehad. Van Mozarts vier hoornconcerten is het concert KV 495 – dat gewoonlijk het vierde wordt genoemd, maar waarvan we inmiddels weten dat het chronologisch het derde is – het enige dat Mozart in zijn door hemzelf bijgehouden oeuvre-catalogus heeft vermeld. Bij de datum 26 juni 1786 staat te lezen: ‘Ein Waldhorn-konzert für den Leitgeb’. Die naam verwijst naar de hoornist Joseph Leitgeb, die Mozart in zijn jeugdjaren in Salzburg al moet hebben gekend. Als hoornist moet Leitgeb boven alle twijfel verheven zijn geweest, maar daarnaast is hij vrijwel ongeschoold gebleven – van Leitgebs bewering dat hij in een Weense voorstad een kaashandel runde wordt nu aangenomen dat het een smoes was, aangezien er in de Weense stadsarchieven niets over een kaashandel op zijn naam te vinden is, en hierom lijkt hij mikpunt van goedmoedige plagerijen van Mozart te zijn geweest. Er wordt echter algemeen van uitgegaan dat Mozart zich voor de solopartij door Leitgeb heeft laten adviseren. Het

Een confrontatie met de elementaire krachten in de ongerepte natuur, waartegen de mens niets heeft in te brengen.

concert bestaat – zoals gebruikelijk in de klassieke periode – uit drie delen, waarbij een lyrische *romanza* wordt omlijst door een snel openingsdeel en een rondo. Dat dit concert net als de ouverture *Die Zauberflöte* ook in Es groot staat, heeft ditmaal echter niets met de vrijmetselarij te maken, maar met de ventielloze hoorn die Leitgeb waarschijnlijk bespeelde.

Romantisch

En het is met een onwaarschijnlijk suggestieve hoornsolo dat de bekendste symfonie van Anton Bruckner begint: onmiddellijk waan je je in lang vervlogen tijden, in ongerepte bossen en wouden met burchten, schitterend in het zonlicht.

De hoornsolo waarmee Bruckners Vierde begint, roept, zoals gezegd, het ideaal op van de romantiek.

Bruckner zelf heeft in 1890 het begin van zijn Vierde symfonie in Es groot (voor de derde keer vandaag!) als volgt getypeerd: 'Middeleeuwse stad – ochtendschemering – van de stadstorens klinken ochtendroepen – de poorten gaan open – op trotse paarden rijden de ridders de vrije natuur in, de

betovering van de natuur bevangt hen – het ruisen van het bos – vogelzang – en zo ontwikkelt zich het romantische beeld verder...' Bruckners Vierde is de enige grote symfonie uit de Romantiek die de (door de componist zelf gegeven) bijnaam 'romantische' draagt. Tegenwoordig wordt die term vooral met een bepaalde stemming geassocieerd, maar oorspronkelijk komt hij uit de letterkunde en betekent zoveel als 'zoals in een roman', waarmee werd bedoeld dat je bij het lezen van een roman uit de gewone werkelijkheid werd gerukt en opging in de wereld van het boek. Als kritiek op het 18^e-eeuwse rationalisme met zijn sterke nadruk op vooruitgang, richtte de romantiek zich op het innerlijke leven en idealiseerde het verleden als een tijd waarin het leven rijker was. De hoornsolo waarmee Bruckners Vierde begint, roept, zoals gezegd, het ideaal op van de romantiek. Aan het begin van het scherzo is er opnieuw een hoofdrol voor de hoorns, als ze (samen met de trompetten en de trombones) een vrolijk jachtgezelschap verbeelden. De revisie uit 1878-80 had voor de finale de grootste gevolgen: verklankte de oorspronkelijke finale een onstuimig volksfeest, de herziene versie uit 1880 wekt veeleer een indruk van een confrontatie met de elementaire krachten in de ongerepte natuur, waartegen de mens niets heeft in te brengen.

Dr. Marcel S. Zwitter

biografie

Valentin Oerjoepin

De Rus Valentin Oerjoepin begon zijn muzikale carrière als gevierd klarinet-virtuoos en won talloze prijzen. Maar ook de roep om dirigent te worden was groot. Hij studeerde orkestdirectie aan het Staatsconservatorium van Moskou onder Gennadi Rozjdestvenski en was assistent van Vladimir Joerovski en Valeri Gergjev. In Rusland kreeg hij bekendheid als chef-dirigent van het Symfonieorkest van Rostov aan de Don, waar hij van 2015 tot 2021 aan verbonden was. Hij maakte van dit ensemble een van de toporkesten van Rusland.

In Europa brak Valentin Oerjoepin door toen hij in 2017 winnaar werd van het Internationale Dirigentenwettbewerf Sir

Georg Solti in Frankfurt. Hij dirigeerde orkesten als het SWR-Symphonie Orchester, het Orchestra Sinfonica di Milano Giuseppe Verdi, het New Japan Philharmonic Orchestra en in eigen land het Philharmonisch Orkest van Sint-Petersburg. Ook verzorgde hij operaproducties bij de Opera van Perm, de Staatsoper Stuttgart, het Teatro Real in Madrid en de Bregenzer Festspiele. Zijn functie als artistiek directeur van de Novaja Opera in Moskou heeft hij als geboren Oekraïner in het afgelopen jaar neergelegd. Dit seizoen maakt hij zijn debuut bij Phion. Een enkele keer speelt hij nog wel eens klarinet, maar altijd in combinatie met directie.

biografie

Laurens Woudenberg

Het duurde even voor Laurens Woudenberg definitief zijn leven aan de hoorn wijdde. Als kind kreeg hij hoornlessen, maar stapte na enkele jaren over op de basgitaar. Hij werkte zelfs enige tijd in de gehandicaptenzorg en bij circus Kristal. Naderhand pakte hij zijn hoorn weer op en studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Hans Dullaert en Herman Jeurissen. In 2005 kreeg hij een aanstelling bij Het Gelders Orkest waar hij enige tijd later eerste hoornist werd. Sinds 2012 is hij solohoornist bij het Koninklijk Concertgebouworkest.

Naast zijn orkestfunctie heeft Laurens Woudenberg een intensieve praktijk als solist. Hij trad op met diverse orkesten en maakte in 2016 zijn debuut bij zijn 'eigen' Concertgebouworkest. Regelmatig is hij te horen met AskolSchönberg, het Nederlands Blazersensemble en Camerata RCO. In juni 2016 wijdde de concertserie Close-up een portretconcert aan hem. Een heel bijzonder optreden had de hoornist in mei 2019, toen hij voor de Nachtwacht op een historische hoorn uit 1850 speelde, een instrument in bezit van het Rijksmuseum. Sinds 2018 is Laurens Woudenberg hoofdvakdocent aan het conservatorium van Amsterdam.

Binnenkort in de concertzaal

Nieuwsgierig wat er binnenkort speelt?

Kijk op **phion.nl** voor meer informatie én alle concerten, en schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte.

25.03 – 23.04

De Geheime Tuin

Phion en Theater Sonnevancx brengen het wereldberoemde, meermaals verfilmde boek De Geheime Tuin op de planken. Annet Malherbe en 50 musici van Phion in een spannend avontuur over vriendschap, vertrouwen en de liefde voor de natuur.

31.03 – 02.04

Matthäus-Passion

De Matthäus-Passion van Bach raakt en ontroert vanaf de eerste noten tot de laatste klank. Zeker wanneer je Phion i.s.m. BachTwente onder dirigent Reinhard Goebel de uitvoering laat verzorgen. In Enschede, Oldenzaal en Zwolle.

12.05 – 21.05

Barbers Viololconcert en de Zevende van Beethoven

Isabelle van Keulen soleert in het melodieuze en expressieve Viololconcert van Samuel Barber. Alexei Ogrintchouk dirigeert de Zevende van Beethoven, tijdens het leven van de componist de populairste van zijn symfonieën.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Aldino Moda, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Koninklijke Burgers' Zoo, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkzwager, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Phion steunen middels partnerschap? Kijk voor meer informatie op **phion.nl** bij Steun.